

Hans Christian Andersen

1805-1875

H.C. Andersen är den mest kände dansken genom tiderna, översatt till i stort sett alla världens språk. De flesta har läst eller på något sätt tillägnat sig några av hans sagor – hans Eventyr – bl.a. Kejsarens nya kläder. Nå, han tål att läsas igen. Inte bara för att han är en makalös berättare, påhittig i saga efter saga, lysande på att fånga en klassisk sagoton, riktigt originell i sin stil samt bjuder på stor humor, sorg, glädje. Många av sagorna får dessutom läsaren att tänka efter. Inte minst Kejsarens nya kläder! – som är evigt aktuell.

Ty hur många valdar inte efter det man "ska" säga och tycka? Vem vågar säga att kejsaren är naken? Vem är inte rädd för att verka dum (eller moraliskt tvivelaktig) – trots att man bara säger sanningen, det uppenbara, det som alla egentligen vet? Kanske säger sagan något typiskt om vårt borgerliga samhälle (på 2010-talet mer än 1830-talet), där det är mycket viktigt att ha den moral, politik etc som de flesta andra tycker, där man sneglar efter grannarna som bekräftelse på att man sagt rätt. Men vilket samhälle – by, stat, änglaförsamling – hyllar inte kejsarens nya kläder, trots att karln (eller dam'n) är naken?

Keiserens nye Klæder

For mange År siden levede en Keiser, som holdt så uhyre meget af smukke nye Klæder, at han gav alle sine Penge ud for ret at blive pyntet. Han brød sig ikke om sine Soldater, brød sig ei om Comedie eller om at kjøre i Skoven, uden alene for at vise sine nye Klæder. Han havde en Kjole for hver Time på Dagen, og ligesom man siger om en Konge, han er i Rådet, så sagde man altid her: "Keiseren er i Garderoben!" –

I den store Stad, hvor han boede, gik det meget fornøieligt til, hver Dag kom der mange Fremmede, een Dag kom der to Bedragere; de gave sig ud for at være Vævere og sagde, at de forstode at væve det deiligste Tøi, man kunde tænke sig. Ikke alene Farverne og Mønstret var noget usædvanligt smukt, men de Klæder, som bleve syede af Tøiet, havde den forunderlige Egenskab at de bleve usynlige for ethvert Menneske, som ikke due i sit Embede, eller også var utilladelig dum.

"Det var jo nogle deilige Klæder," tænkte Keiseren; "ved at have dem på, kunde jeg komme efter, hvilke Mænd i mit Rige der ikke due til det Embede de have, jeg kan kjende de kloge fra de dumme! ja det Tøi må strax væves til mig!" og han gav de to Bedragere mange Penge på Hånden, for at de skulde begynde på deres Arbeide.

De satte også to Væverstole op, lode som om de arbeidede, men de havde ikke det mindste på Væven. Rask væk forlangte de den fineste Silke, og det prægtigste Guld; det puttede de i deres egen Pose og arbeidede med de tomme Væve, og det til langt ud på Natten.

"Nu gad jeg dog nok vide, hvor vidt de ere med Tøiet!" tænkte Keiseren, men

uhyre meget = enormt mycket smukke = vackra brød = brydde Skoven = skogen Kjole = frack, rock deiligste Tøi = härligaste tyg Farverne = färgerna due = dög nogle = några lode = låtsades forlangte = begärde puttade = stoppade gad ... vide = skulle vilja veta

han var ordenligt lidt underlig om Hjertet ved at tænke på, at den, som var dum, eller slet passede til sit Embede, ikke kunde see det, nu troede han nok, at han ikke behøvede at være bange for sig selv, men han vilde dog sende nogen først for at see, hvorledes det stod sig. Alle Mennesker i hele Byen vidste, hvilken forunderlig Kraft Tøiet havde, og alle vare begjærlige efter at see, hvor dårlig eller dum hans Naboe var.

"Jeg vil sende min gamle ærlige Minister hen til Væverne!" tænkte Keiseren, "han kan bedst see, hvorledes Tøiet tager sig ud, for han har Forstand, og ingen passer sit Embede bedre end han!" –

Nu gik den gamle skikkelige Minister ind i Salen, hvor de to Bedragere sad og arbeidede med de tomme Væve. "Gud bevar' os!" tænkte den gamle Minister og spilede Øinene op! "jeg kan jo ikke se noget!" Men det sagde han ikke.

Begge Bedragerne bad ham være så god at træde nærmere og spurgte, om det ikke var et smukt Mønster og deilige Farver. Så pegede de på den tomme Væv, og den stakkels gamle Minister blev ved at spile Øinene op, men han kunde ikke see noget, for der var ingen Ting. "Herre Gud!" tænkte han, "skulde jeg være dum! Det har jeg aldrig troet, og det må ingen Mennesker vide! skulde jeg ikke due til mit Embede? Nei det går ikke an, at jeg fortæller, jeg ikke kan see Tøiet!"

"Nå, de siger ikke noget om det!" sagde den ene, som vævede!

"O det er nydeligt! ganske allerkjæreste!" sagde den gamle Minister og såe igjennem sine Brillen, "dette Mønster og disse Farver! – ja, jeg skal sige Keiseren, at det behager mig særdeles!"

"Nå det fornøier os!" sagde begge Væverne, og nu nævnede de Farverne ved Navn og det sælsomme Mønster. Den gamle Minister hørte godt efter, for at han kunde sige det samme, når han kom hjem til Keiseren, og det gjorde han.

Nu forlangte Bedragerne flere Penge, mere Silke og Guld, det skulde de bruge til Vævning. De stak Alt i deres egne Lommer, på Væven kom ikke en Trevl, men de bleve ved, som før, at væve på den tomme Væv.

Keiseren sendte snart igjen en anden skikkelig Embedsmand hen for at see, hvorledes det gik med Vævningen, og om Tøiet snart var færdigt. Det gik ham ligesom den anden, han såe og såe, men da der ikke var noget uden de tomme Væve, kunde han ingen Ting see.

"Ja, er det ikke et smukt Stykke Tøi!" sagde begge Bedragerne og viste og forklarede det deilige Mønster, som der slet ikke var.

"Dum er jeg ikke!" tænkte Manden, "det er altså mit gode Embede, jeg ikke duer til? Det var løierligt nok! men det må man ikke lade sig mærke med!" og så roste han Tøiet, han ikke såe, og forsikkrede dem sin Glæde over de skjønne Couleurer og det deilige Mønster.

"Ja det er ganske allerkjæreste!" sagde han til Keiseren.

Alle Mennesker i Byen talte om det prægtige Tøi.

underlig = fundersam Naboe = granne skikkelig = duktig, bra spilede Øinene op = spærrade upp ögonen spurgte = frågade fortæller = berättar nydelig = förtjusande sige = säga nævnede = nämnde bruge = använda Lommer = fickor Trevl = tråd ham = honom løierligt = konstigt roset = rosade

Nu vilde da Keiseren selv see det, medens det endnu var på Væven. Med en heel Skare af udsøgte Mænd, mellem hvilke de to gamle skikkelige Embedsmænd vare, som før havde været der, gik han hen til begge de listige Bedragerer, der nu vævede af alle Kræfter, men uden Trevl eller Tråd.

”Ja er det ikke magnifique!” sagde begge de skikkelige Embedsmænd. ”Vil deres Majestæt see, hvilket Mønster, hvilke Farver!” og så pegede de på den tomme Væv, thi de troede, de andre vistnok kunde see Tøiet.

”Hvad for noget!” tænkte Keiseren, ”jeg seer ingen Ting! det er jo forfærdeligt! er jeg dum? duer jeg ikke til at være Keiser? Det var det skrækkeligste, som kunde arrive mig!” ”O det er meget smukt!” sagde Keiseren, ”det har mit allerhøieste Bifald!” og han nikkede tilfreds og betragtede den tomme Væv; han vilde ikke sige, at han ingen Ting kunde see. Hele Følget, han havde med sig, såe og såe, men fik ikke mere ud af det, end alle de Andre, men de sagde ligesom Keiseren, ”o det er meget smukt!” og de rådede ham at tage disse nye, prægtige Klæder på første Gang, ved den store Procession, som forestod. ”Det er magnifique! nysseligt, excellent!” gik det fra Mund til Mund, og man var allesammen så inderligt fornøiede dermed. Keiseren gav hver af Bedragerne et Ridderkors til at hænge i Knaphullet og Titel af Vævejunkere.

Hele Natten før den Formiddag Processionen skulde være, sad Bedragerne oppe og havde over sexten Lys tændte. Folk kunde see, de havde travlt med at få Keiserens nye Klæder færdige. De lode, som de toge Tøiet af Væven, de klippede i Luften med store Saxe, de syede med Syenål uden Tråd og sagde tilsidst: ”see nu er Klæderne færdige!”

Keiseren, med sine fornemste Cavalerer, kom selv derhen og begge Bedragerne løftede den ene Arm i Veiret ligesom om de holdt noget og sagde: ”see her er Benklæderne! her er Kjolen! her Kappen!” og således videre fort. ”Det er så let, som Spindelvæv! man skulde troe man havde ingen Ting på Kroppen, men det er just Dyden ved det!”

”Ja!” sagde alle Cavalernerne, men de kunde ingen Ting see, for der var ikke noget.

”Vil nu deres keiserlige Majestæt allernådigst behage at tage deres Klæder af!” sagde Bedragerne, ”så skal vi give dem de nye på, herhenne foran det store Speil!”

Keiseren lagde alle sine Klæder, og Bedragerne bare sig ad, ligesom om de gave ham hvert Stykke af de nye, der skulde være syede, og Keiseren vendte og dreiede sig for Speilet.

”Gud hvor de klæde godt! hvor de sidde deiligt!” sagde de allesammen. ”Hvilket Mønster! hvilke Farver! det er en kostbar Dragt!” –

”Uden for stæe de med Thronhimlen, som skal bæres over deres Majestæt i Processionen!” sagde Overceremonimesteren.

”Ja jeg er jo istand!” sagde Keiseren. ”Sidder det ikke godt?” og så vendte han sig nok engang for Speilet! for det skulde nu lade ligesom om han ret betragtede sin Stads.

thi = ty arrive = hända nysseligt = nätt Knaphullet = knappålet Lys = ljus travlt = bråttom Veiret = vädret Dyden = det som är så bra Speil = spegel dreiede = vände, snurrade kostbar = dyrbar istand = redo lade = låta Stads = festdräkt

Kammerherrerne, som skulde bære Slæbet, famlede med Hænderne hen ad Gulvet, ligesom om de toge Slæbet op, de gik og holdt i Luften, de turde ikke lade sig mærke med, at de ingenting kunde see.

Så gik Keiseren i Processionen under den deilige Thronhimmel og alle Mennesker på Gaden og i Vinduerne sagde: ”Gud hvor Keiserens nye Klæder ere mageløse! hvilket deiligt Slæb han har på Kjolen! hvor den sidder velsignet!” Ingen vilde lade sig mærke med, at han intet såe, for så havde han jo ikke duet i sit Embede, eller været meget dum. Ingen af Keiserens Klæder havde gjort sådan Lykke.

”Men han har jo ikke noget på,” sagde et lille Barn. ”Herre Gud, hør den Uskyldiges Røst,” sagde Faderen; og den Ene hvidskede til den Anden, hvad Barnet sagde.

”Men han har jo ikke noget på,” råbte tilsidst hele Folket. Det krøb i Keiseren, thi han syntes, de havde Ret, men han tænkte som så: ”nu må jeg holde Processionen ud”. Og Kammerherrerne gik og bar på Slæbet, som der slet ikke var.

NORGE

Welhaven skrev poesi i senromantisk stil: naturstämningar, nationalistiska känslor etc. Lokkende toner är en av hans bästa dikter. Ivar Aasen (uttalas Åsen) är mest känd som språkforskare; han lade grunden till skriftspråket nynorsk baserat på norska dialekter. Han skrev även poesi på det nya skriftspråket.

J.S. Welhaven

Johan Sebastian Welhaven

1807-1873

Lokkende toner

Der fløi en Fugl over Granehei,
som synger forglemte Sange;
den lokked mig bort fra slagen Vei,
og ind på skyggede Gange.
Jeg kom til skjulte Kilder og Kjern,
hvor Elgene Tørsten slukke;
men Fuglesangen lød endnu fjern,
som Nyn mellem Vindens Sukke:

Tirilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

Jeg stod i Birkenes høie Sal,
mens Midsommerdagen helded;
der tindrede Dugg i dyben Dal,
det skinned som Guld af Fjeldet.
Da bæved Lunden, da lød det nær
som af en susende Vinge,
og grant jeg hørte fra Fjeld og Trær
de lokkende Toner klinge:

Tirilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

turde = vågade Vinduerne = förnstren råbte = ropade

Fugl = fågel Granehei = granås synger = sjunger forglemte = bortglömda Vei = väg skyggede = skuggiga skjulte Kilder og Kjern = dolda källor och tjärnar slukke = släcka Nyn = nynnande Tirilil Tove = refrång från en folksång Skove = skog Birk = björk høie = höga helded = ljusnade Dugg = dagg dyben = djupa lød = ljöd

Der fører en Sti så langt af Led
 til Lien, hvor Fuglen bygger;
 der stemmer den op hver Sang, den ved,
 i dunkleste Graneskygger.
 Men om jeg aldrig kan vinde did,
 jeg kjender dog Lokkesangen,
 hvor sødt den kalder ved Sommertid,
 når Kvelden har dugget Vangen:
     Tirilil Tove,
 langt, langt bort i Skove!

Ivar Aasen

1813-1896

Gamle Norig

Gamle Norig, nørdest i Grendom,
 er vårt eget Ættarland.
 Der er Hav, som heilt åt Endom
 leikar um den lange Strand;
 Der er Vikar og Votn og Øyar,
 tusund Fjordar og tusund Fjell,
 Snøydor, der sjeldan Snjoen tøyar,
 Dalar, der Fossen diger fell.

Leid er vel den lange Vetter,
 endå grøn vår Granskog stend,
 og når Lauv i Lidom spretter,
 fagre Liter fær vår Grend.
 Store Dagar og stutta Næter
 lida lett um den ljose Jord;
 Strand og Fjord og Fjell og Sæter
 skiner av Sol frå Sud og Nord.

Lien = liden, backen *vinde* = hinna, nå *sødt* = ljuvligt *dugget Vangen* = sänkt dagg över ängen

Norig = Norge *nørdest* = längst norr *Grendom* = grannskapet *Ættarland* = ätteland *leikar* = leker *Votn* = vatten i plural (vikar, åar m.m.) *Snøydor* = kalvfjäll *sjeldan Snjoen tøyar* = snön sällan töar *fell* = faller *Leid* = ledd *Vetter* = vinter *stend* = står *Lauv* = löv *Lidom* = lid *Liter* = färger *fær* = får *stutta* = korta *ljosa* = ljusa *Sæter* = område för fjällbete *Born* = barn *Tuftom* = hustomt, gård *endå* = ännu *Garden...* = gården byggdes upp av gamla ståndet *Kjæla* = kel, klemighet *Lyden* = folket *Sjo* = sjö *Giv* = välbekommen (?) *sitje med Sömd og Sæla* = sitter med ära och lycka *trutt* = trofast

Camilla Collett

1813-1895

Romanen Amtmannens döttrar (amtman = ämbetsman, länsman) kom ut 1854-1855 och är ett exempel på tidig realism, Norges första i genren. Den handlar om Sofie, familjens yngsta dotter. Efter att ha sett sina äldre systrars olyckliga äktenskap vill hon inte gifta sig; grundproblemet är att flickor blir bortgifta av sina föräldrar i stället för att få välja själva. Hon mjuknar dock när hon förälskar sig i tjänstemannen Kold, men efter ett missöde vill hon inte veta av honom. Till slut gifter hon sig med den betydligt äldre prosten Rein. I avsnittet nedan – från hennes dagbok – är Sofie ung och beklagar sina systrars öden, och hon bestämmer sig för att leva i ”den enlige Stand”, d.v.s. förbli ogift.

ur Amtmandens Døtre

O, i disse Ord ligger ligesom Summen af mine dunkle Barnesorger! Lykkelige Børn, hvis største Frygt har været den for en bortkommen Skolebog, som ikke har kjendt andre Sorger end Tabet af sin Dukke! Ved hvilken dunkel Tilskikkelse blev mit Sind så tidlig vakt til en Betragtning af Livets alvorlige Sider, til en dyb Sorg, en Angst over det, vi kalder vor Bestemmelse? – Vor Bestemmelse er at *giftes*, ikke at blive lykkelige. I den Forstand har jeg set begge mine ældre Søstre opfylde sin Bestemmelse. De tog sine Mænd med Overlæg, frivillig, og dog vilde de ikke under nogen Omstændighed selv have valgt dem. Hvor levende står ikke disse Scener endnu for mig; de gjorde et Indtryk på mig, der aldrig kan udslettes. Om begge mine Svogre, der fulgte efter hinanden som Lærere her i Huset, har jeg den ubehageligste Erindring. Da *Marie* blev forlovet med *Broch*, denne sære, stive, utålelige Pedant, som hun så mange Gange selv havde leet af, var jeg endnu ganske liden; men jeg husker det godt endnu. Da vi var samlede, og det blev forkyndt, sagde jeg til ham: ”Hvor kan du tro det, hun vil bare narre dig!” Marie – der så tidlig skulde dø – blev først ofret; hun var den ældste. Hun skal have været så smuk, men jeg har intet bestemt Indtryk deraf; måske hendes Skjønhed havde dette alvorligere, åndige Præg, som et Barn ikke forstår. Men *Louise* var frisk og strålende som en Vårdag, da hun kom hjem efter to Års Fravær i Kjøbenhavn hos Tante. Denne Skjønhed, det fremmede Snit på hendes Klæder, hendes utvungne og dog sirlige Væsen gjorde et dybt Indtryk på mig. Det var, som om alt, hvad hun rørte ved, blev forskjønnat. Jeg så op til denne Søster med en Art stum Beundring. Med en Skarpsindighed, som kun Børn har, vidste jeg at gennemtrænge alt, hvad der angik hende. Men hun var den voksne Pige, og kun på barnlig Vis turde jeg lægge denne min dybeste Interesse

Børn = barn *hvis* = vars *Frygt* = fruktan *Tabet* = förlusten *Dukke* = docka *Tilskikkelse* = skickelse, slump *Sind* = sinnelag *vakt* = väckt *dyb* = djup *der* = som *udslettes* = suddas ut *Svogre* = svågrar *fulgte* = flöjde *hinanden* = varandra *leet af* = skrattat åt *husker* = kommer ihåg *forkyndt* = förkunnat *ham* = honom *ofret* = offrad *smuk* = vacker *måske* = kanske *åndige* = andliga *Fravær* = frånvaro *kun* = bara *Pige* = flicka *turde* = vågade